

“...อันกฎหมายนี้ก็สิ่งที่สำคัญมากสำหรับบ้านเมือง เพราะว่าเป็นหลักของการเป็นอยู่ร่วมกันในชาติบ้านเมือง เพื่อให้การเป็นอยู่มีระเบียบเรียบร้อย และให้ทุกคนที่อยู่ในชาติได้สามารถที่จะมีชีวิตที่รุ่งเรืองโดยไม่เบียดเบียนกัน หน้าที่ของผู้ที่รักษากฎหมายและผู้ปฏิบัติกฎหมายก็มีหลายด้าน ด้านแรกก็คือที่จะให้บุคคลต่าง ๆ สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย และถ้ามีเหตุใดก็ทำให้ปฏิบัติการในทางกฎหมายเป็นไปโดยยุติธรรม ไม่ทำให้ผู้ใดเสียเปรียบได้เปรียบกันมากเกินไป ในด้านนี้ก็ต้องให้ประชาชนทั้งหลายมีความรู้ในข้อกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งท่านได้ทำบริการชี้แจงเรื่องกฎหมายแก่ประชาชนอยู่แล้ว นอกจากนี้จะต้องศึกษากฎหมายให้สามารถที่จะบริการประชาชนได้ดีที่สุด คือถ้ามีช่องโหว่หรือมีกฎหมายที่ไม่เหมาะสมแก่เหตุการณ์ ก็จะต้องพยายามที่จะศึกษาเพื่อที่จะให้ปรับปรุงให้ดีขึ้น เราจะต้องพิจารณาในหลักว่า กฎหมายมีไว้สำหรับให้มีความสงบสุขในบ้านเมือง มิใช่ว่ากฎหมายมีไว้สำหรับบังคับประชาชน ถ้ามุ่งหมายที่จะบังคับประชาชนก็กลายเป็นเผด็จการ กลายเป็นสิ่งที่บุคคลหม่นน้อยจะต้องบังคับบุคคลหม่นมาก ในทางตรงข้าม กฎหมายมีไว้สำหรับให้บุคคลส่วนมากมีเสรี และอยู่ได้ด้วยความสะดวก บางทีเราตั้งกฎหมายขึ้นมาก็ด้วยวิชาการซึ่งได้มาจากต่างประเทศ เพราะว่าวิชากฎหมายนี้เป็นวิชาที่กว้างขวาง จึงต้องมีหลักอะไรอย่างหนึ่ง แต่วิชาการนั้นอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์หรือท้องที่ของเรา อย่างที่เคยยกตัวอย่างมาเกี่ยวข้องกับที่ดิน เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินของประชาชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งเราเอากฎหมายไปบังคับประชาชนเหล่านั้นก็ไม่ได้ เพราะว่าเป็นความผิดของเราเอง เพราะการปกครองไม่ถึงประชาชนที่อยู่ในที่ห่างไกล จึงไม่สามารถที่จะทราบถึงกฎหมาย ความบกพร่องก็อยู่ทางฝ่ายที่บังคับกฎหมายมากกว่าฝ่ายที่จะถูกบังคับ ข้อนี้ควรจะถือเป็นหลักเหมือนกัน ฉะนั้นต้องหาวิธีที่จะปฏิบัติกฎหมายให้ถูกต้องตามหลักของธรรมชาติ มีข้อกฎหมายเฉพาะอย่างหนึ่งที่ได้เคยประสบ อันนี้ก็เป็นกรณีเฉพาะ แต่ก็ขอมาเล่าให้ฟัง และถือว่าเป็นข้ออย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาอย่างยิ่ง ก็เกี่ยวข้องกับที่ดินอีก และเกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ห่างไกล เช่นในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ว่าเราขีดเส้นไว้ ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะเอากฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวน แล้วเพิ่งไปสงวนทีหลังโดยขีดเส้นบนเศษกระดาษก็ดูชอบกลอยู่ แต่มีปัญหากเกิดขึ้น ที่เมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืน เพราะว่าตรามาเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่ก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์ หมายความว่าทางราชการบุกรุกบุคคล ไม่

ใช้บุคคลบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง ข้อนี้ก็เป็นปัญหาและเกิดวุ่นวายขึ้นมาหลายครั้ง เมื่อได้ดำเนินคดีกับผู้ที่บุกรุกในป่าสงวน และข้อนี้ก็เคยพูดมาแล้ว อาจจนกว่าทำไมมาพูดอีก ก็เพราะว่ามีความคิดไปอีกชั้นหนึ่ง บุคคลเหล่านั้นผิดกฎหมายบ้านเมือง เมื่อป่าสงวนนั้นทางราชการเปิดให้เป็นป่าเปิดจับจองได้ แต่บุคคลที่อยู่ในนั้นกลับเป็นผู้บุกรุกที่เจ้าของ อันนี้ก็เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์อยู่ เพราะว่าเมื่อเปิดแล้ว ผู้ที่อยู่ในป่าและปฏิบัติดำเนินชีวิตอย่างธรรมดาควรจะมีสิทธิในที่นั้น แต่กลับมาเป็นผู้บุกรุก บุกรุกที่ดินที่มีเจ้าของ นี่ก็เพราะเหตุว่าเมื่อป่าสงวนนั้นเปิดออกมาเป็นป่าเปิด ก็มีผู้ไปจับจองทำกิน ผู้ที่ไปจับจองก็ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะไปทำเอาเองแล้วก็ไปขออนุญาต ผู้ที่เป็นเจ้าของ ที่ไปจับจองไว้ก็ถูกต้องตามกฎหมาย ก็ไปขับไล่คนที่อยู่ในนั้น คนที่อยู่ในนั้นเดิมก็กลับเป็นจำเลยอีก เป็นจำเลยในกรณีว่าบุกรุกที่ดินของคนอื่น อันนี้เห็นว่าไม่ยุติธรรมอย่างยิ่ง และกฎหมายที่มีอยู่เรื่องการจองที่ก็มีว่า ทุกคนสามารถที่จะไปจองที่ที่ว่างเปล่าหรือที่ว่างเปล่าที่ไม่หวงห้าม แต่ว่าความยุติธรรมอยู่ที่ไหน เรื่องนี้ก็พยายามที่จะบอกให้เจ้าหน้าที่ทราบ หมายถึงเจ้าหน้าที่ปกครองว่าน่าจะมีทางหนึ่ง ถ้าเราเปิดป่าที่เป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก ป่าอะไรที่ไม่ให้ประชาชนเข้าไป ควรที่จะห้ามไม่ให้จับจอง หรือห้ามไม่ให้จับจองเป็นระยะเวลา ๑ ปี มีกำหนดบ้าง นี่ก็เป็นเพราะกฎหมาย ซึ่งต้องปรับปรุง ถ้าเราทำเช่นนั้นก็สามารถที่จะป้องกันไม่ให้พวกที่ไปจกซื้อเอาไว้จัดการเปิด คล้ายๆไปตั้งคิวอยู่ก่อนที่จะเปิด ผู้ที่ไปจับจองในลักษณะนั้นโดยมากก็รู้ล่วงหน้า ซึ่งก็ไม่ยุติธรรมอยู่แล้ว รู้ล่วงหน้าว่าจะเปิดป่านั้นไม่ให้เป็นป่าสงวน ก็ไปเซ็นชื่อหรือไปจองที่จะจอง ควรจะห้ามไม่ให้เป็นอย่างนั้น แล้วก็ถ้าเปิดออกมาก็จะเป็นที่ที่ทางราชการหรือทางจังหวัด ขึ้นจังหวัดก็ได้ เป็นผู้ที่จัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนที่ไม่มีที่ดินอยู่ หรือแก่ประชาชนที่อยู่ในนั้นแล้ว แล้วจัดสรรที่ดินให้ทำมาหากินโดยสุจริต จะแก้ปัญหาความวุ่นวาย แม้ปัญหาก่อการร้ายก็จะซัดไปด้วย ฉะนั้นก็ต้องมีการวิจัยหรือมีการแก้ไขกฎหมายบางส่วน ซึ่งอาจบอกว่าไม่ใช่หน้าที่ของคณะนิติศาสตร์ที่จะแก้ไขกฎหมายว่าถูกต้อง ต้องเป็นเรื่องของทางสภานิติบัญญัติที่จะแก้กฎหมาย แต่ว่าถ้าสภานิติบัญญัติซึ่งถ้าตามปกติจะประกอบด้วยผู้แทนราษฎร ผู้แทนราษฎรนั้นอาจมีนักกฎหมายบ้าง แต่ส่วนมากก็เป็นผู้ที่เป็นผู้แทนราษฎรอาชีพ คือเป็นผู้ที่ไปลงหาเสียง แล้วก็ไปเข้าไปในสภาสังกัดพรรคการเมือง ไม่ได้เป็นนักวิชาการแท้ จะต้องอาศัยนักวิชาการ หมายถึงผู้ที่ศึกษากฎหมายโดยแท้ ถ้านักกฎหมายที่ศึกษาในทางกฎหมายโดยแท้ไม่ได้สนใจในปัญหาที่แท้จริง มัวแต่มาดูเพียงทางทฤษฎีของกฎหมายก็อาจจะไม่เกิดประโยชน์ได้ แต่ถ้านักกฎหมายหรือที่สนใจกฎหมายได้ไปดูข้อเท็จจริงต่างๆ กฎหมายจะ

ช่วยให้บ้านเมืองมีความเรียบร้อย ก็จะทำให้ช่วยทางสถานิติบัญญัติชี้ทางให้สถานิติบัญญัติว่าควรปรับปรุงกฎหมายที่ตรงไหน

ที่เล่าให้ฟังเพราะว่าได้ไปประสบปัญหานี้ มีความเดือดร้อนอย่างยิ่งว่าประชาชนในเมืองไทยจะไร้ที่ดิน และถ้าไร้ที่ดินแล้วก็จะทำงานเป็นทาสเขา ซึ่งเราไม่ปรารถนาที่จะให้ประชาชนเป็นทาสคนอื่น ในเมืองไทยนี้ที่ผ่านมาประชาชนแต่ละคนเป็นไทแท้ คือมีที่อยู่อาศัย มีอาชีพที่เป็นเอกเทศที่จะเลี้ยงตัวได้ แต่เวลานี้กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่ากลัว คือประชาชนกำลังจะเป็นทาสที่ดิน ให้มีนายทุนมากด กดหัว ซึ่งข้อนี้ก็น่าคิดอยู่ เพราะว่าเมืองไทยซึ่งเคยโดนประนามจากคนบางส่วนว่าเป็นระบบศักดินาจักรวรรดินิยม แท้จริงไทยแท้ของเราอาจมีศักดินา แต่ศักดินาไม่ได้หมายถึงอย่างที่เขาคิดความหมาย คือการกดหัว เรามีระบบว่าแต่ละคนมีที่ดินของตัวเอง แต่ละคนมีที่อยู่อาศัยของตัวเอง มาเดี๋ยวนี้จะกลายเป็นระบบที่เขาประนาม คือระบบแบบสมัชกาลในยุโรป ซึ่งเป็นระบบที่กดหัวต่อ ๆ กันมา จนกระทั่งใครที่จะแย่ง ก็คือคนที่อยู่ติดแผ่นดิน ที่ได้บัญญัติศัพท์ไว้ว่าเป็นहनोनแผ่นดิน ได้เห็นมาว่า คนที่เคยทำงานในที่ที่ตัวเห็นเป็นของตัวเองกลายเป็นहनोनติดแผ่นดิน เพราะว่าความคับแคบ ความลำบาก แท้จริงตัวเคยทำงานในที่ที่เป็นของตัวเอง หรือเป็นของตัวเองได้ แต่ว่ามีนายทุนมาขอซื้อที่ดินจึงขาย เพราะว่ามันกว่าเงินนั้นจะดี เงินนั้นจะนำความสุขมาให้แก่ตัว แท้จริงเมื่อเงินหมดไปแล้วก็ต้องรับจ้างเขา รับจ้างเขาในราคาถูก และกลายเป็นทาสเขาในที่สุด แต่ถ้าเราสามารถที่จะขจัดปัญหานี้ โดยเอาที่ดินจำแนกนั้นมาจัดสรรอย่างยุติธรรม อย่างที่มีการตั้ง จะเรียกว่านิคม หรือจะเรียกว่าหมู่บ้านหรือกลุ่มหรือสหกรณ์ก็ตาม ก็จะทำให้คนที่มีความชีวิตที่แร้นแค้นสามารถที่จะพัฒนาตัวเองขึ้นมาได้ แต่ต้องอาศัยกฎหมาย อาศัยระเบียบการที่เหมาะสม และอาจต้องปรับปรุงกฎหมายและระเบียบการให้ดีขึ้น ฉะนั้นก็ขอฝากความคิดแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งอาจารย์ ทั้งนิสิตว่ามีปัญหาในทางกฎหมายหลายด้าน ทั้งในด้านปฏิบัติกฎหมายซึ่งจำเป็นต้องบริการประชาชน ชี้แจงให้ทราบถึงกฎหมาย แล้วก็ชี้แจงให้บริการในทางช่วยเหลือ ทั้งมีปัญหาก็จะปรับปรุงกฎหมาย ไม่ใช่ปฏิวัติ แต่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กับท้องที่ กับบ้านเมืองของเรา สมมุติว่าถ้าเราเริ่มย้ายคน ถึงเวลาเริ่มย้ายคน ก็บอกว่าครอบครัวที่อยู่ในเขตที่เรากำลังทำงานนี้ มีเท่านี้ครอบครัว แล้วก็คนที่อยู่ในเขตนี้ไปอยู่ไหน แล้วให้หนังสือพิมพ์เห็นว่าไปอยู่ที่ไหน อยู่ที่เขาหาให้ ที่ที่ทำให้คนอื่นเขาอยู่ตลอดได้..... จะทำให้บ้านเมืองของเรามีความสามารถที่จะรักษาความดี รักษาความเป็นปึกแผ่น รักษาความเป็นเองของประชาชนก็ไม่จำเป็นที่จะเป็นทาสของความคิด ซึ่งเราอาจนึกว่าสมัยใหม่ ถ้าเราคิดอะไรออกให้อยู่

เย็นเป็นสุขแล้ว นั้นนะสมัยใหม่พอแล้ว ก็ขอฝากความคิดเหล่านี้ แล้วก็จะประโยชน์
อย่างไรก็ตาม ก็ขอให้ประสบความสำเร็จในความคิดต่าง ๆ ที่มี ที่ดีที่งาม และผู้ที่ศึกษา
ก็ขอให้สำเร็จการศึกษาโดยดีที่สุด เพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง เป็นประโยชน์แก่
บ้านเมืองและส่วนรวม ขอจงประสบแต่ความดีความงาม ความเจริญทุกประการ.”

พระบรมราชาบาท พระราชทานแก่ คณะจัดงาน “วันรพี” ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันพุธ ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๖